

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра соціальної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАЄВА

Вересня

2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Біографічний метод в системі психологічних методів

Рівень вищої освіти:

Третій (освітньо-науковий) рівень

Галузь знань:

05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність:

053 Психологія

Освітньо-професійна програма: Психологія

Робоча програма навчальної дисципліни «Біографічний метод в системі психологічних методів» – Одеса: ОНУ, 2022. – 12 с.

Розробник: Оксана КОНОНЕНКО, д. психол.н., професор, завідувач кафедри соціальної психології

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціальної психології

Протокол № 1 від. "31" 08 2022 р.

Завідувач кафедри af (Оксана КОНОНЕНКО)

Погоджено із гарантом ОПП «Психологія»

af (Оксана КОНОНЕНКО)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК)

Факультету психології та соціальної роботи

Протокол № 1 від. "31" 08 2022 р.

Голова НМК af (Маргарита КРЕМЕНЧУЦЬКА)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від. "____" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від. "____" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
Загальна кількість: кредитів –3 годин –90 змістових модулів –2	Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u> Спеціальність <u>053 Психологія</u> Рівень вищої освіти: <u>Третій (доктор філософії)</u>	<i>очна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
		<i>Вибіркова</i>	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1	-
		<i>Семестр</i>	
		1-й	-
		<i>Лекції</i>	
		12 год.	-
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		10 год.	-
		<i>Лабораторні</i>	
		<i>Самостійна робота</i>	
		68 год.	
		Форма підсумкового контролю: <u>залік</u>	

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни “ Біографічний метод в системі психологічних методів” полягає у створенні умов для засвоєння докторантами самостійного використання біографічного методу у психологічних дослідженнях.

Завдання

- оволодіння докторантами фундаментальними поняттями і принципами якісного аналізу психологічних явищ і процесів;
- вивчення особливостей біографічного методу та вимог до його використання у психології
- оволодіння докторантами етичними, правовими та професійними стандартами біографічних досліджень.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

Інтегральна компетентність - Здатність розв’язувати комплексні проблеми в галузі психології, в тому числі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних психологічних знань та/або професійної практики.

ЗК 1. Здатність виділяти, ставити та вирішувати науково-дослідницькі проблеми.

ЗК 4 - Знання предметної області та розуміння професійної діяльності за спеціальністю.

СК 2. Здатність критично оцінювати результати науково-дослідної роботи, визначати перспективи подальших наукових розвідок із дотриманням належної академічної та професійної доброчесності.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач третього освітнього рівня демонструвати наступні результати навчання:

ПРН 8 Володіти комунікативними навичками, доступно і аргументовано представляти результати досліджень проблем психологічної теорії та практики, брати участь у фахових дискусіях.

ПРН 11 Працювати над власним розвитком та вдосконаленням, визначати свої професійні можливості та виявляти прагнення до підвищення професійної кваліфікації та професійної мобільності.

ПРН 13 Виокремлювати, систематизувати, розв’язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний 1. Методологічні та методичні проблеми використання біографічного методу в психології

Тема 1. Історія й основні напрямки біографічних досліджень. Життєвий шлях людини і його біографія. Повсякденна і біографічна свідомість. Соціальний час і час життя.

Тема 2. Біографія як поле психологічної інформації. Біографічні події. Життєві обставини. Багатофазність життєвого шляху людини. Типологія життєвих описів. Структура життєвого досвіду.

Тема 3. Методи аналізу біографій: метод ілюстрації, метод аналізу змісту, статистичний метод, типологічний метод, метод дослідження семантичних полів, наративний аналіз.

Змістовний модуль 2. Етичні, правові та професійні стандарти біографічних досліджень

Тема 4 Сфери застосування біографічного методу в психології. Переваги й обмеження біографічного методу.

Тема 5. Етичні та професійні стандарти біографічних досліджень. Правові вимоги щодо збору та використанню біографічних даних

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	ла	ср		л	п/с	ла	ср
				б					б	
1	2	3	4	5	6	8	9	10	11	12
Змістовний модуль 1. Методологічні та методичні проблеми використання біографічного методу в психології										
Тема 1. Історія й основні напрямки біографічних досліджень.	16	2	2		12					
Тема 2. Біографія як поле психологічної інформації.	18	2	2		14					
Тема 3. Методи аналізу біографій	20	4	2		14					
Разом за змістовим модулем 1	54	8	6		40					
Змістовний модуль 2. Етичні, правові та професійні стандарти біографічних досліджень										
Тема 4. Сфери застосування	18	2	2		14					

біографічного методу в психології.										
Тема 5. Етичні та професійні стандарти та правові вимоги біографічних досліджень	18	2	2		14					
Разом за змістовим модулем 2	36	4	4		28					
Разом	90	12	10		68					

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія й основні напрямки біографічних досліджень.	2
2	Повсякденна і біографічна свідомість	2
3	Біографія як поле психологічної інформації. Біографічні події.	2
4	Багатофазність життєвого шляху людини.	2
5	Структура життєвого досвіду.	2
	Разом	10

6. Теми практичних занять Практичні заняття не передбачені.

7. Теми лабораторних занять Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1	Переваги біографічного методу в психології (презентація)	12
2	Біографічний метод — засіб наукового пізнання особистості (реферат)	14
3	Техніки біографічного методу (презентація)	14
4	Життєвий шлях — предмет біографічного методу (есе)	14
5	Понятійний апарат біографічного методу (презентація)	14
	Разом	68

9. Методи навчання

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- словесні методи: лекція, пояснення, бесіда, обговорення, дискусія;
- наочні методи: презентація, ілюстрація, демонстрація;
- методи формування практичних умінь і особистісних якостей: виконання

практичних завдань, вправи, підготовка презентацій і здійснення виступів перед аудиторією.

Самостійна робота включає роботу з текстовим матеріалом та виконання індивідуальних завдань: складання глосарію, есе, реферату та підготовку презентацій.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

При вивченні навчальної дисципліни здійснюється поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться з метою визначення рівня підготовленості здобувача з певних тем, розділів робочої навчальної програми, якості виконання конкретних завдань та здійснюється впродовж семестру під час проведення аудиторних занять (лекції, практичні заняття) та при виконанні самостійної роботи.

Об'єктом поточного оцінювання є:

- програмний матеріал, який викладається на лекціях;
- питання і проблеми, що розглядаються та обговорюються на практичних заняттях;
- програмний матеріал для самостійного вивчення, який передбачений робочою програмою та включає: реферати, презентації, практичні завдання.

Форма підсумкового контролю – залік. Залік виставляється за результатами роботи здобувача впродовж усього семестру. Підсумкова оцінка визначається як проста сума балів за результатами поточного контролю за 100-бальною шкалою.

Здобувач одержує підсумкову оцінку за залікову навчальну дисципліну, якщо за результатами поточного контролю він набрав 60 і більше балів.

Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав менше 60 балів, він повинен виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів із дисципліни.

Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він також може виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів підвищити свою підсумкову оцінку з дисципліни.

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Відмінно (10 балів за тему)	Оцінюється робота здобувача, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки, залучає до підготовки як основну, так і додаткову літературу (монографії, періодичні видання, першоджерела, тощо). Може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання практичного завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу;
Добре (7-8 бали за тему)	Оцінюється робота здобувача, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, послуговується науковою термінологією, залучає основну і додаткову літературу. За зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання. Але при

	висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
Задовільно (5-6 бали за тему)	Оцінюється робота здобувача, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, допускає істотні неточності та помилки. Може використовувати знання для стандартних практичних ситуацій, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання
Незадовільно можливістю відпрацювання (1 бал за тему)	з Оцінюється робота здобувача, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни. Планує та виконує частину практичних завдань, відсутні сформовані вміння та навички.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Вид	Максим к-сть балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Презентація	10	відповідність змісту доповіді здобувача та/або оригінальність візуального представлення відповідному навчальному матеріалу.
Реферат	10	здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела.
Есе	10	здатність продемонструвати розвиток власної думки, зосереджений на обговорюваній проблемі висловлювання; продемонструвати дотримання лексичних, фразеологічних, граматичних і стилістичних норм української літературної мови.

11.ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Біографічний аналіз та його принципи.
2. Концепція біографічного аналізу. Характеристика біографічних методів.
3. Біографія та її виміри.
4. Понятійний апарат біографічного аналізу.
5. Біографічні кризи та їх ознаки.
6. Історія біографічного аналізу в гуманітарних науках.
7. Біографія в історичній науці. Історичні портрети.
8. Біографія в історії філософії. Автобіографії в філософії.
9. Психологія мемуарного жанру.
10. Мемуарні джерела та їх значення для психології.
11. Біографічний аналіз в літературознавстві. Літературні портрети.
12. Біографічні дослідження письменників та поетів.

13. Біографістика як культурний рух.
14. Історія біографічного аналізу в психології.
15. Психологи біографісти.
16. М. О. Рибников та його дослідження.
17. Шарлота Бюллер як засновниця психології життєвого шляху.
18. Дослідження Шарлоти Бюлер про фази життєвого шляху.
19. Біографічний метод в творчості Гордона Олпорта.
20. Біографічні дослідження Ганса Томе.
21. Біографічний метод в психології наукової творчості.
22. Творчі автобіографії вчених та психологів.
23. Досягнення психологів біографістів.
24. Загальні моменти біографій вчених
25. Наукові дослідження біографій психологів.
26. Закономірності становлення особистості психолога.
27. Методологічні проблеми біографічного аналізу.
28. Біографічний метод у загальній, віковій, диференціальної психології.
29. Біографічний метод у вивченні характеру і таланту.
30. Психоаналіз літературних творів та біографії.
31. Техніки біографічного аналізу. Біографічна анкета. Біографічне інтерв'ю та його структура.
32. Контент-аналіз біографічних документів. Аналіз «випадків».
33. Класифікація біографічних джерел. Автобіографічні джерела.
34. Продукти діяльності як джерела біографічної інформації.
35. Види автобіографій. Повна та тематична біографія.
36. Автобіографія-хроніка, автобіографія самовиправдання, сповідь, самоаналіз.
37. Автобіографічна пам'ять, її роль, види.
38. Графічні методи відображення життєвого шляху.
39. Праксиметричні методи як засоби об'єктивації біографії.
40. Біографічний метод в прикладних областях.
41. Біографічні методи у кадровій роботі.
42. Біографічні методи в історії освіти та трудової діяльності.
43. Біографічні методи в медицині та медико-психологічній практиці.
44. Біографічний метод в воєнній психології.
45. Біографічний метод в кримінології та юридичній психології.

12. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточний та періодичний контроль					Сума балів
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2		
T1	T2	T3	T4	T5	100
20	20	20	20	20	

T1, T2, T3, T4 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	Відмінно	зараховано
85-89	B	Дуже добре	
75-84	C	Добре	
70-74	D	Задовільно	
60-69	E	Допустимо	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

- Робоча програма навчальної дисципліни;
- Силабус;
- Мультимедійні презентації;
- допоміжний роздатковий матеріал.

14. Рекомендована література

- Основна

1. Культуротвірна функція психологічної науки : монографія / Г.О. Балл, Н.А. Бастун, О.В. Губенко, В.В. Депутат, О.В. Завгородня, Ю.М. Крилова-Грек, В.Ф. Литовський, В.О. Медінцев, С.О. Мусатов, І.Є. Разделенко ; за ред. Г. О. Балла. – К. ; Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 264 с.
2. Історико-психологічна реконструкція психологічної думки в етнокультурному просторі України : колективна монографія / 1. / [В. Т. Куєвда, В. М. Летцев, В. Ф. Литовський та ін.] ; за ред. В. Т. Куєвди, В. В. Турбан. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. – 205 с. - (15,0 др. арк.). – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/5428>
3. Становлення психологічної думки в Україні: провідні ідеї та історія розвитку : колективна монографія / В. В. Турбан, Л. З. Сердюк, Ю. Т. Рождественський [та ін.] ; за ред. В. В. Турбан. — К.-Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. — 306 с. 2015 pp.). – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/8531>
4. Рождественський Ю. Т. Становлення професійної психології в Києво-Могилянському колегіумі (1632-1650) // Проблеми загальної та педагогічної психології. Зб.наукових праць Інституту психології ім.

- Г. С. Костюка НАПН України / За ред. С. Д. Максименка. - К. : Гнозис, 2010. - Т. XII. – Ч. 2. – С. 264-281. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/5399>
5. Турбан, В. В. Феноменологія розуму: етичні вчення нового часу / В. В. Турбан // Актуальні проблеми психології. Етнічна психологія. Історична психологія. Психолінгвістика Збірник наукових праць // За ред. С. Д. Максименка. – К. : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство». - № 5 (IX). – 2010. - С. 278-285. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/5373>
6. Чепа М.-Л. А. Історична пам'ять як категорія психологічної науки та суспільної практики // Актуальні проблеми психології: Етнічна психологія. Історична психологія. Психолінгвістика / За ред. акад. С. Д. Максименка, М. - Л. А. Чепи. – К. : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. – Т. 9. - Ч. 5. - С. 145-156.

Додаткова

1. Біографічний метод // Лексикон загального та порівняльного літературознавства / голова ред. А. Волков. — Чернівці : Золоті литаври, 2001. — С. 71. — 634 с.
2. Біографічний метод // Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. — Київ : ВЦ «Академія», 2007. — С. 88-89.
3. Головаха Є. І. Біографічний метод // Енциклопедія Сучасної України : енциклопедія [електронна версія] / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. Т. 3. URL: <https://esu.com.ua/article-35288> (дата перегляду: 27.01.2023)
4. Туриніна О. Л. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.- метод. посіб. / О. Л. Туриніна. — Київ : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. — 206 с. — Бібліогр.: с. 199–205.
5. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. – Полтава: Оріяна, 2012. – 183 с.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://nbuv.gov.ua>
2. <https://www.npa-ua.org/>
3. <https://www.upa.guru/>
4. <https://www.who.int/home>
5. <https://www.apa.org/>